Stilizări și naivități la Macerata

(Costin Popa – 8 octombrie 2011)

Arena Sferisterio din centrul Maceratei, una din perlele regiunii Marche, polarizează vară de vară atenția împătimiților operei. Proiectat în 1823 de arhitectul neoclasic Ireneo Aleandri, fără un spațiu scenic de mare adâncime (14 m) dar cu amplă deschidere (40 m) și mărginit de un zid înalt de 18 m, amfiteatrul are o acustică minunată - se spune, cea mai bună din Italia teatrelor în aer liber, optimă pentru cei 3000 de spectatori care îl populează în fiecare seară, în stal sau în cele două rânduri de loji străjuite de 56 de coloane monumentale. Lungimea totală a zidului care desăvârșește conturul arenei este 88 m.

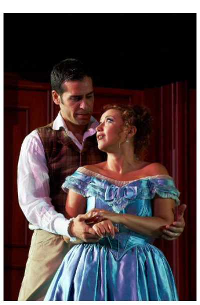
Într-un asemenea ambient, festivalul de vară a devenit tradițional, cu o istorie începută prin inaugurarea din 1921 – iată, anul acesta a împlinit 90 de ani de existență, dar cu numai 47 de stagiuni – și cu o perioadă modernă marcată de directoratul artistic al renumitului regizor și scenograf milanez Pier Luigi Pizzi, 81 de ani în 2011.

Sugestii renascentiste

În montarea lui Massimo Gasparon pentru „Rigoletto”, clasicul frumoaselor și bogatelor costume, al succintelor decoruri a respirat modernitate prin stilizare și atitudinea personajelor, coriștilor și balerinilor. Puțin din uriașul spațiu a fost utilizat fie pentru portaluri și fresce în sugestii renascentiste, fie pentru o scară sau o frântură de casă...

În schimb verva și coloristica au inundat scena în actele I (tabloul prim) și II, luminile (Sergio Rossi) au aruncat reflexii plastice, rămânând estompate și misterioase în secvența secundă și la final.

Ismael Jordi și Desiree Rancatore

Dezinvoltura vocală și în joc a tânărului tenor Ismael Jordi este mai mult decât potrivită pentru rolul Ducelui. Da, catalanul cântă cu ușurință și lirism lejer cuceritor, fără probleme pe toată întinderea ambitusului, mergând chiar până la Re bemol acut la finele duetului cu Gilda. Era însă prea mult să-i cerem și Re natural, drept încheiere a cabalettei „Possente amor mi chiama”. Jordi expune o timbralitate în general plăcută, conduce expresiv frazele muzicale, mergând până la rafinate diminuendi în recitativul „Ella mi fu rapita!” al ariei „Parmi veder le lagrime” (actul al II-lea), ea însăși interpretată înaripat, într-o inspirată simțire. Desenul belcantist îi este apropiat și celebra „La donna è mobile” o probează, oferindu-i posibiltatea cântului în mezzavoce la reluarea ei din culise, după cum în cvartet intonează cu agreabile moliciuni.

Câteva respirații suplimentare în fraze ca „È il sol dell'anima, la vita è amore" (duetul cu Gilda) sau „... destar la fiamma di costanzi affetti" (din recitativul ariei din actul secund) pot fi eliminate în sensul unei și mai mari fluențe a expozeului.

Mai galonata Désirée Rancatore și-a înfățișat în bună măsură calitățile de soprană de coloratură căreia rolul Gilda îi este corect destinat, în pofida unul vibrato ușor, reperabil în aria „Tutte le feste" și mai ales la Mi bemol-ul acut de la sfârșitul duetului „Sì, vendetta", cu Rigoletto. Însă italianca este o specialistă a sonorităților cristaline, perlate până la înălțimi stratosferice, dar consistente în registrul central, cu frazare expresivă, frumos derulată, cu cânt absolut impresionant prin tristețe și duioșie în aria „Tutte le feste", momentul său cel mai remarcat.

Este drept că un sprijin serios a venit și din partea tânărului dirijor Andrea Battistoni, 24 de ani, care a condus secvența și scena imediată cu Rigoletto, „Piangi, piangi, fanciulla...", cu o rară sensibilitate. Hotărât lucru, șeful de orchestră veronez este o mare speranță a baghetelor italiene și nu numai, a cărui maturizare îl va depărta de la anumite lentori în monologul "Pari siamo" și îl va călăuzi către echilibrări de rigurozitate a tempilor. Germenii au fost prezenți în marea majoritate a pasajelor. Andrea Battistoni a ținut asigurator în mână Orchestra Regională și Corul Liric „Vincenzo Bellini" din Marche, acesta din urmă pregătit de David Crescenzi, un obișnuit al pupitrului Orchestrei Operei din Timișoara.

Destul de flasc și neimplicat în monologul „Pari siamo", baritonul Giovanni Meoni, interpretul rolului titular, și-a regăsit pe parcurs aplombul, deși nu este posesorul unui glas de mare amploare și expune tente deschise, cvasi-tenorale. Cu atât mai mult m-a mirat renunțarea la tradiționalul Sol acut al ariei „Cortigiani, vil razza dannata", deși finalul operei a dovedit că este o notă pe care italianul o posedă cu mai multă siguranță decât cea de La bemol, încoronare a ultimei măsuri din duetul „Sì, vendetta", abordată liniar și nevibrat. Pasiunea imploraţiei îl părăsește în fraze esențiale precum „Ridate a me la figlia" dar, generic vorbind, construcția rolului urmează preceptele de interpretare și accentuare a sensurilor bine împământenite în Peninsulă.

De notat că și mezzosoprana Tiziana Carraro, și basul Alberto Rota au interpretat câte două roluri: sexy-vulgara Maddalena și decorativa Contesă de Ceprano, respectiv negurosul Sparafucile și furibundul Monterone. Economii de criză la Macerata?

America for ever

Fără îndoială că „Regietheater" exercită o puternică influență în lumea de astăzi a operei. Rezultatele sunt dintre cele mai diverse, de la montări ce pot fi apreciate ca inovative până la produse catastrofale, care cutremură arta lirică. Dar atracția în a trata modern o mizanscenă există și preocupă. Chiar, sau poate mai ales, ca evoluție spirituală a unui creator. Așa se face că venerabili regizori își încearcă norocul în „Regietheater". Puțini rezistă și, dintre marile nume ale regiei, Franco Zeffirelli este un exemplu, deși nu înseamnă că nu poate fi criticat pentru parfumul muzeistic pe care îl exală conceptele sale.

Pier Luigi Pizzi, cu al său „Bal mascat" la Macerata, nu se află la prima încercare. Numai că, aici, m-a surprins superficialitatea tratării. Pur și simplu a translatat cu simplitate acțiunea, din Boston-ul sfârșitului de secol XVII într-o Americă a anilor ´60 ai veacului trecut. Toate bune și frumoase, mutațiile temporale se practică, dar atâta timp cât nu sunt însoțite de adânciri ideatice, rămân sterile și nefuncționale.

În spectacol, l-am văzut pe „președintele Statelor Unite" Riccardo sosind într-o „belle americaine", protejat de Serviciul Secret, înconjurat de generalii Marelui Stat Major (Renato însuși era un fel de Joint Chief-of-Staff). Oscar era un soi de secretară sexy cu – se putea altfel? - rochie roșie și scurtă („stagiară" avant la lettre!?!) iar afro-americana Ulrica a apărut în chip de ghicitoare modernă. Amelia, căutând iarba miraculoasă în pădurea spânzurătorilor, se vede constrânsă să cumpere etnobotanice din subteranele fumegânde ale drogaților și homeless-ilor. Imagini redondante, cu copilul soților Amelia și Renato, de care se vorbește în terțetul din actul al treilea, ne sunt înfățișate. În fine, majorete dansează la balul mascat din ultimul act și, ca să nu existe niciun dubiu, pe zidul de fundal al arenei sunt proiectate încă de la început, uriașe, drapelele americane „Stars and stripes".

A fost o transpunere naivă, stângace, simplistă, ca o punere automată într-un șablon, fără introspecții în profilurile de caracter ale personajelor. Mult prea puțin pentru un blazon celebru, de autor total (regie, decoruri, costume).

Tenorul Stefano Secco (Riccardo) a fost vedeta serii, cu voce lirico-spintă potrivită vocalității personajului, cu frazare expansivă (de la tirada „La rivedrà nell'estasi" până la aria „Ma se m'è forza perderti"), pasional în cânt (duetul cu Amelia) și cu mare ușurință în abordarea lejerităților din ultimul tablou al primului act, piatră de încercare a rolului. Mă refer la barcarola „Di'tu se fedele" și la cvintetul „È scherzo od é follia". Italianul nu s-a cantonat în înșiruirea de sunete frumoase și a jucat cu dăruire. Nu face parte din falanga super-mediatizată a tenorilor momentului, dar prestația sa a fost meritorie.

O voce de mare calitate, îndeosebi în registrele central și grav, a afișat tânăra Teresa Romano, 26 de ani, interpreta Ameliei. Învelișul de armonice este remarcabil, desăvârșind o interesantă culoare de glas liric-spint, de sorginte verdiană. Numai că, odată ce accede către înălțimile de deasupra portativului, își arată limitele. Nota de Do acut a marii arii „Ma dall'arido stelo", care vine la capătul unei fraze lungi, a fost stridentă și fără siguranță, încât soprana a fost nevoită să coboare repede spre zonele mai sigure ale registrului. Confirmarea neputinței a venit și la finalul duetului cu Riccardo, din același act II. Mai mult decât atât, indispensabilele pianissime tipic verdiene, servite pe desene melodice înalte și continui, îi sunt deocamdată străine. Obosită în actul al treilea, a intonat defectuos în scena cu Renato ce precede aria „Morrò, ma prima in grazia". Hotărât lucru, Teresa Romano este o artistă de perspectivă în peisajul liric italian dar trebuie să-și reconsidere studiul pentru atingerea performanței în repertoriul ce-i este destinat, cel al maestrului de la Busseto.

Marco di Felice și Gladys Rossi

Baritonul Marco Di Felice a profitat de robustețea, de soliditatea glasului său, pentru a dărui autoritate personajului Renato. Derularea frazelor a frizat însă o deranjantă monotonie de expresie și, iată, momente din aria „Eri tu”... „O dolcezze perdute!” au fost lipsite de forță evocatoare. Pe țesătură vocală acută, italianul a avut chiar oarecari dificultăți, așa încât nu a exploatat cum se cuvine coroana ariei, ca și finalul ei, pierdut în imensitatea arenei.

Sonoritățile grave ale mezzosopranei Elisabetta Fiorillo, potrivit emise în așa-numita rezonanță „di petto” au fost spectaculoase și, astfel, prezicătoarea Ulrica a avut doritul impact sumbru asupra audienței din arenă și din scenă. Păcat că artista italiană se află într-un moment al carierei în care uzura vocii este mai mult decât deranjantă, prin sunete șterse în zona centrală a registrului și, mai ales, printr-un vibrato accentuat.

În alte roluri, am remarcat-o în primul rând pe agila soprană lirico-lejeră Gladys Rossi (Oscar), căreia îi asociez, în ordine, numele baritonului Alessandro Batiato (Silvano), ca și ale bașilor Antonio Barbagallo (Samuel) și Dario Russo (Tom).

Cu fermitate, la pupitrul Orchestrei Regionale din Marche, dirijorul Daniele Callegari, a strunit rămânerile în urmă ale Corului Liric „Vincenzo Bellini” în primele pagini ale operei, a asigurat incisivitatea atacurilor în scena Invocației Ulricăi, a trecut cu bine peste nesiguranțele corzilor din barcarola „Di’tu se fedele”, a rezolvat necoordonările între corzi și suflători în introducerea ariei „Eri tu” și a derulat discursul muzical în spiritul tempilor corecți și al dinamicii potrivite.